

על סיפורי ארנבים

פעין ביבליוגראפיה פוערת
ד"ר אבי מעפיל

פבוא

הארנב הוא אחת מן החיות הפופולאריות ביותר בספרות הילדים בעברית, מקור ותרגום. למרות שבמציאות הממשית, כך אומרים לי חברים יודעי דבר מן החוג למדעי הטבע במכללה, הארנב מסוגל לנשוך נשיכות מכאיבות מאד, הארנב שבסיפורים, בפרט אלה שנועדו לגיל הרך, הוא קטן, צמרירי ורך, לבנבן או חום, זנבו כפתורי ואוזניו ארוכות - פשוט חמוד. בקטלוג הנושאים של ספרות ילדים בספריית המכללה רשומים יותר מארבעים פריטים שונים בערך "ארנב". ברשימה החלקית מאד המצורפת בסוף כללתי את אלה מתוכם שנראו לי, בהתרשמות סובייקטיבית מאד, כיפיים וכמעניינים ביותר, או כחשובים מסיבות שונות. על אחדים מסיפורי הארנבים שברשימה אני מבקש לומר דברים קצרים ולגמרי לא מחייבים. בכל זאת, כדי שיהיה קצת סדר בהערות שלי, אנסה למיין את הסיפורים לפי קבוצות הגיל של הנמענים, הקוראים שאליהם פונה הסיפור. מאליו מובן, כי החלוקה לפי גיל היא שרירותית לגמרי, ופתוחה בוודאי להשגות שונות וצודקות. בכל זאת היא עשויה להקל עלינו את המלאכה. מכל קבוצה אבחר באחד, בשניים או בשלושה ספרים, שבעיני ראויים להיזכר כאן. כאשר ניסיתי למיין את סיפורי הארנבים לפי חתך גילאי התקבל מבנה דמוי פירמידה: בבסיסה הרחב מאד הונחו המון סיפורים לפעוטות ממש, עד גיל שנתיים בערך. מעליהם, קצת פחות במספרם, הונחו הסיפורים לגילאי הגן, וכן הלאה. הפירמידה הלכה והתחדדה ככל שהתרוממה, עד שבשיאה, בקבוצת הסיפורים לבני הנעורים, הונח ספר אחד בלבד, אבל איזה ספר! הלא הוא "גבעת ווטרשיפ" של ריצ'רד אדמס, שעליו עוד אדבר.

סיפורי ארנבים לפעוטות עד גיל שנתיים

בקבוצה זאת של סיפורים כלולים, בין היתר, סיפורים נפלאים מאד כמו "בוני ארנבוני" שכתבה ואיירה אניטה ג'ראם (2001) וגם "תנחש כמה אני אוהב אותך" מאת סם מקברטני, אף הוא מאוייר על-ידי אניטה ג'ראם (1995); "לילה בא" מאת לאורה לאוק, עם ציוריה של אורה איתן שלנו (1995), או "ברכבת יושבת ארנבת" של טובה שיינברג עם איורים של אורה איל (1997). אבל נפלאים ככל שיהיו, ויש ביניהם גם כאלה שנעשו לספרי פולחן ממש כמו "תנחש כמה

אני אוהב אותך, בחרתי להעיר כאן הערות אחדות על סיפוריה של מרגרט וייז-בראון, עם איוריו של קלמנט הרד, ובמיוחד על **"לילה טוב ירח"** (2002). **"לילה טוב ירח"** הוא **"סיפור ערש"**, על משקל **"שיר ערש"**: סיפור שבאמצעותו חווים הילדים הקטנים, יחד עם הארנב הקטן שבסיפור, תהליך של פרידה מכל מה שסובב אותם וממלא את עולמם בשעות היום עד שהם, ממש כמו הארנבון הקטן שבסיפור, מוכנים להירדם בעצמם. על העולם של שעות היום, האינטנסיבי והדחוס, סיפרה מרגרט וייז-בראון בספר אחר שלה: **"העולם שלי"** (2004), שהוא מעין קטלוג של חפצים המקיפים את הילד-הארנבון ורשימה של פעולות יומיומיות שהוא עושה. הספר **"לילה טוב ירח"** הוא מעין תשליל, נגטיב של **"העולם שלי"**: דפי הספר, שהראשונים שבהם צבועים בצבעים עזים ובהירים, הולכים ומתאפלים אט-אט, הולכים ומוחשכים, ככל שהארנבון-הילד הולך ונפרד מן העצמים המקיפים אותו ושוקע, נים ולא נים, אל תוך השינה. **"לילה טוב ירח"** יצא לאור בארצות הברית עוד בשנת 1947 ותורגם לעברית להפליא על-ידי יהודה מלצר בשנת 1983. בזמנו, היה זה ספר ניסיוני ואפילו מהפכני לפעוטות (דר, 2002: 38-39). **"ספרי התמונה"** של וייז-בראון ושל הרד, המאייר, שהופיעו רק לפני כחמישים-שישים שנה, היו מפעל חלוצי ממש. אפשר וכדאי מאד היה לדבר עוד על ספרם האחר, הנפלא באמת, של וייז-בראון והרד: **"ארנבון בורח מן הבית"** (1998) גם על הספר הזה כותבת דר, שם: 62-63). שלושת ספריה אלה של וייז-בראון, ואיוריו של הרד להם, **"משוחחים"** ביניהם. לא רק דמותו של הארנבון הקטן מקשרת ביניהם, אלא גם האיורים נודדים מספר לספר: האיור של אמא ארנבת בדמות דיגת, למשל, המופיע בצבעים מלאים והנפרש על-פני כפולת עמודים ב**"ארנבון בורח מהבית"**, חוזר ומופיע בפורמט מוקטן, בשולי אחד העמודים ובשחור-לבן בלבד ב**"לילה טוב ירח"**. זאת למרבה שמחתו של הילד הקטן, חד-העין, המגלה את מיודעיו שמן הספר האחד כשהם חבויים להם בספר האחר.

סיפורי ארנבים לילדים בגיל הגן, גילאי שלוש עד חמש
מבחר סיפורי הארנבים לילדים בגילאי הגן שופע כל כך, ורבים מהם מעולים ממש, עד שהראש סחרחר כמעט. האם אבחר ב**"איתמר פוגש ארנב"** של דוד גרוסמן (1996), ספר מורכב ומרובד הרבה יותר מכפי שנדמה בקריאה ראשונה? אולי יהיה זה **"הארנב ממושי"** של שלומית כהן-אסיף (1998), האהוב כל כך על רבים מאיתנו? האם אבחר בשלושת הספרים של פול סטיוארט, הסופר, ושל כריס רידל, המאייר: **"טיפ-טיפה של חורף"** (2000), **"מתנות יום ההולדת"** (2000) ו**"המשאלה של ארנב"** (2001)? בשלושת הספרים שלהם לפעוטות סטיוארט

ורידל מספרים סיפורים שוטים, לכאורה, טריוויאליים ממש, על שני החברים ארנב וקיפוד, ומשיבים בתוך כך בעדינות כזאת, ונכון כל כך, על השאלה: "מה זה חבר אמיתי?". אולי יהיה זה "איפה נבי שלי?" (נבי כמובן, קיצור של "ארנבי") מאת הלן קופר, שכתבה וגם ציירה (2000). הלן קופר ידועה כאן במיוחד בזכות ספרה "מרק דלעת" (2000). "איפה נבי שלי?" הוא ספר על ארנב-בובה, האהוב על טלי הילדה יותר מכל צעצועיה האחרים. קופר מספרת על התהליך האיטי והכאוב כל כך של ההחלמה מן הטרואומה של האובדן, בכל כך הרבה רגישות, הבנה פסיכולוגית דקה וכן-גם הרבה יופי, עד שד"ר יעל דר, חוקרת ספרות הילדים, כחרה לתת למאמרה על הספר הזה את הכותרת הארוכה משהו אבל הצודקת באמת: "ולנו, המבוגרים, לא נותר אלא ללוות את זה-ולהשתאות" (דר, 2003).

מכל האפשרויות המפתות האלו בחרתי לבסוף בספר הנמנה בוודאי על הקלאסיקה של ספרות הילדים העברית - "מיץ פטל" של חיה שנהב עם ציוריה של תמרה ריקמן (1970). על ספר זה נדמה כי כבר נאמר וגם נכתב עליו הכל (ראוי להזכיר במיוחד את רון, 1995, שערך ניתוח השוואתי מבריק בין "איתמר פוגש ארנב" של גרוסמן לבין "מיץ פטל" של שנהב). בכל זאת, יש משהו בספר הזה משהו המתעקש לחמוק מהגדרה, כזה המושך אותנו לשוב ולקרוא בו מחדש מידי פעם. מיץ פטל הוא דמות "עגולה" ממש, המשתנה באופן עמוק מאד במהלך העלילה: ממי שמסתגר בביתו, חבוי - כזכור לכולנו - מאחורי "וילונות צהובים, חלונות ירוקים ותריסים אדומים", מתנכר למי שמשחרים לפיתחו ומסרב לגלות איזו חיה הוא כי "זה סוד", מיץ פטל מתגלה כאישיות חברותית, כמי שיש בו הומור ונדיבות, מכניס אורחים המכבד את אורחיו ב"סוכריות ועוגיות ובוטנים ושוקולד" וגם נותן להם לשתות, כפי שזכור מסופו הלא נשכח של הסיפור, "מיץ פטל מתוק מאד בכוסות גבוהות". כלומר, מיץ פטל המארח מוכן לתת לאורחיו לא רק מה שיש לו אלא גם לתת להם ממש מעצמו, להתחלק איתם במהותו האינטימית ביותר. מה מניע את השינוי הרדיקלי הזה שמתחולל במיץ פטל? מה עושה את האישיות האינדיבידואליסטית, הסגורה והמתנכרת של הארנב של תחילת הסיפור לאישיות חברותית, פתוחה ומשתפת בסופו? על שאלה זאת חיה שנהב אינה עונה, לפחות לא תשובה ישירה. לי נדמה, כי זה הוא קסמו של הספר הנשאר לנו לא מפוענח עד הסוף והמגרה אותנו לנסות לגלות, מידי פעם מחדש, את סודו של מיץ פטל.

סיפורי ארנבים לילדים בכיתות היסוד הנמוכות

גם לשכבת גיל זאת ניתן להציע כמה ספרים ראויים מאד. למשל, קלאסיקה ישראלית: "אורי והארנבת" של משה טבנקין, עם ציוריו של דני קרמן (1985)

משה טבנקין, ששמו כמעט ונשכח היום, היה חבר קיבוץ עין-חרוד ובאמצע שנות הארבעים - בין המשוררים האהובים ביותר על קוראי השירה בארץ. "אורי והארנבת" של טבנקין הוא סיפור מלפני שנות אלף, כך נדמה באמת, על קיבוץ שבעמק יזרעאל" על אורי, ילד בכיתה א'; על אמא שלו הרפתנית היוצאת עוד לפני הזריחה לחליבת הבוקר; על אבא שלי הפלח, שהציל ארנבת משיני המחרשה בשדה והביא אותה לאורי, מתנה.

או אולי קלאסיקה, לא משלנו? "עלילות פיטר ארנבון" שכתבה ואיירה ביאטריס פוטר, שייך לכאורה למסורת הדידקטית של ספרי הילדים של אנגליה הויקטוריאנית. לפי מוסכמותיה, ילדים שאינם שומעים בקול אבא-אמא, צפויים לדברים נוראים, למשל, להפוך למילוי הפשטידה של אשת האיכר, מר מקגרור... ובכל זאת יש בספר הזה משהו חתרני, הסותר את כוונותיו הדידקטיות המוצהרות. פיטר, הארנב השובב, "הילד הרע" לכאורה, מלא חיוניות, סקרנות ותום, עד שהקורא, בלי לשים לב נמשך אחריו ולא אחרי אזהרותיה הנכוחות של אמו המודאגת.

עוד ספר מעניין הוא "מרד הארנבים" (2004) מאת אוריאל דורפמן, המחזאי והמשורר הצ'ילאני הגולה, עם איוריו הנפלאים של כריס רידל ששמו כבר נזכר. זאת היא אליגוריה פוליטית על המלך-זאב העריץ והיהיר, שכבש את ארצם של הארנבים ושולח את צבאו - זאבים, שועלים, בזים וניצים - לגרש את הארנבים. אולם, למרות כל המאמצים הצבאיים האלה, מוסיף להישמע ברחבי הממלכה "קול עיקש, קול פרוע ושמח" - קולם של הארנבים.

אבל, לאחר התלבטות לא קלה, בחרתי בספר אחר, ואני מבקש את רשותכם - רק הפעם הזאת - להעיר כמה הערות על ספר שממש אינו אהוב עלי. חוששני, שאני מסתכן לא מעט, כי סיפור הארנבים הזה הוא לא אחר מאשר סדרת הספרים של אנט לנגן, הכותבת, ושל קונסטנצה דרופ, המאיירת, ש"מכתבים מפליקס" (2000) היה הראשון שבהם. מאז הופיע הספר הראשון בסדרה במקורו הגרמני לפני כעשר שנים, בשנת 1994, נעשו ספרי פליקס לרבי-מכר. הם תורגמו לעשרות שפות ונמכרו במיליוני עותקים. הגיבור הספרותי הזה - ארנב צהבהב, עם עניבת פרפר משובצת ופעמון - נעשה למותג המוכר לא רק ספרים אלא גם מזוודות, ילקוטים, חולצות ופיג'מות ומי יודע מה עוד, כולם נושאים את דמותו המוכרת. הטענה, כי העולם אוהב את ספרי פליקס, היא אמת שיוקית, אבל לא אמת אמנותית, ובעצם, מה רע בספרי פליקס, המהווים מין הכלאה של סיפור הרפתקאות עם ספר לימוד עד שההורים מוכנים לשלם את מחירו הלא נמוך בכלל? מתקבל הרושם, כפי שטוענת שהם סמיט (2003) במאמר ביקורת מפורט, מנומק היטב ומשכנע על ספרי פליקס, שלנגן, הסופרת, פשוט אינה משקיעה

בכתיבה די מחשבה. לא זאת בלבד שהמידע שהספר מספק הוא דל ואקראי, אלא גם שמלאכת הסיפור - ואני נאלץ, לצערי, להסכים גם עם טענתה זאת של סמיט - מלאכת הסיפור - ואני נאלץ, לצערי, להסכים גם עם טענתה זאת של סמיט - מלאכת הסיפור היא גרועה כל כך. מה נשאר מן הספרים? לא הרבה: אולי הסקרנות השטחית, המגורה, של פתיחת המעטפות לגלות את מה שמסתתר בהן, או ההפתעה המצורפת לספרים. ספרי פליקס עושים לספרות הילדים שירות רע. אינני מוכן לקבל את מה שטוענים לפעמים, כי הספר הגרוע עשוי למשוך את הקורא הצעיר אל הספר הבא, הטוב ממנו. לדעתי, האפקט של קריאה בספר שטחי, דל ומשמעם כמו "מכתבים מפליקס" עלול להיות ממש הפוך.

סיפורי ארנבים לכיתות היסוד הגבוהות

בקבוצה זאת לא נמצא, אמנם, ספרים רבים, אבל כולם מעניינים וראויים להיזכר, ואני מבקש להזכיר כאן שלושה מהם. תחילה, ספרו של פליקס סלטון, "ט"ו ארנבות" (ט"ו = חמש עשרה, כמו ט"ו בשבט) (תש"ז). כולנו מכירים ואוהבים את ספרו האחר של סלטון, "במבי, חיים ביער", ואת הסרט הקסום "במבי" של אולפני וולט דיסני שנעשה לפיו, ומעטים מאיתנו יודעים שסלטון כתב עוד כמה ספרי חיות, מהם תורגם לעברית ספרו "ט"ו ארנבות". "ט"ו ארנבות" הוא סיפורה של קבוצת ארנבות החיה ביער, מן האביב האחד עד האביב שלאחריו, כשהן נאבקות מאבק קשה של הישרדות מול האדם הצייד ומול הקור והמחסור בחורף הקשה. עיצוב הדמויות נפלא, והספר מושך את הלב, אבל למרבה הצער התרגום של י' פישמן (הספר נדפס לעברית עוד בשנת תש"ז, 1947) התיישן מאז כדי כך עד שאני מסופק אם ילדים יוכלו לקרוא בו כיום. אולם, לדור שלם של ילדים ארצישראליים בסוף שנות הארבעים ובתחילת שנות החמישים הייתה הפגישה בספר מה שאנו מכנים בשם "פגישה פורמטיבית", מעצבת. מי ששמע, למשל, שיחה של הסופרת נורית זרחי על הספרים של ילדותה, לא יוכל לשכוח עוד את השם המוזר "ט"ו ארנבות".

ספר אחר שכדאי להזכיר כאן הוא ספרו של ג'ואל צ'נדלר האריס, "הדוד רמוס: 40 סיפורים מן המטעים הנושנים" (1983), שהופיע בסדרת "מרגנית". זהו קובץ של מעשיות עממיות ששמע האריס מפי פועלים כושים קשיי יום בג'ורג'יה שבדרום ארצות הברית, ואשר אותן העלה על הכתב באותה לשון ובאותו היגוי כושי דרומי כפי ששמע אותן. לעברית תורגמו הסיפורים על-ידי אוריאל אופק, שהפליא למצוא את שווה-הערך הלשוני העברי לאותה הגייה, דקדוק ותחביר לא תקינים. חשוב להזכיר את סיפורי "הדוד רמוס" מפני שבהם מתגלה פן אחר ושונה לגמרי של הארנב: לא הארנב הרך, החלש ונפחד, אלא הארנב השובב,

החצוף, התחבולן המזהיר השם פעם אחר פעם ללעג את החזקים והגדולים ממנו בהרבה. אין ספק, כי דמותו המצויירת של BUGS BUNNY, מלא החיוניות והחוצפה העליזה, היא פיתוח מוקצן של פן זה של הארנבות. למעלה מ-175 סרטונים קצרים וסרטים באורך מלא של אולפני וורנר הופקו בכיכובו של התעלולן זולל הגזר הזה, ואין ספק כי הוא אחד מן האייקונים המוכרים ביותר של התרבות המערבית כיום.

הספר השלישי והנפלא מאד, שגם עליו מגיעה תודה להוצאת "מרגנית", הוא ספרו של רוברט לאוסון, הסופר והצייר, "גבעת הארנבים" (1978). ספרו זה של לאוסון הוא אכן אחד מספרי המופת של ספרות הילדים האמריקאית. העיצוב של דמויות הארנבים על-ידי לאוסון הוא אנתרופומורפי: לאוסון בנה את קווי אופיו, תוך שהוא מקיים את כל המאפיינים הפיזיים וההתנהגותיים של החיה הממשית, על פי מודלים של טיפוסיים אנושיים. במרכז הספר - משפחת ארנבים: אבא, אמא וג'ורג'י הקטן, ומסביבם כל החיות הקטנות האחרות שעל הגבעה: המרמיטה והבואש, השועל והחפרפרת, העכבר וכל היתר. הדמויות אינן מורכבות - לכל אחת מהן קו אופי דומיננטי יחיד (כמו למשל הדאגנות של אמא), וגם אינן משתנות במהלך העלילה. ובכל זאת, באיזו שלימות הן מעוצבות! כל מי שקרא בספר לא יוכל לשכוח עוד את דמותו של אבא ארנב, למשל, הג'נטלמן הדרומי על גינוני הנימוס הנושנים שלו; את פורקי המרמיטה, העיקש וצר-המוחין; את הדוד אנלדס, האלמן המזקין, המוזנח והמריר; את ג'ורג'י הארנב הצעיר, מלא החיוניות והשובב, ועוד ועוד. אכן, אלה הם מה שאנו מכנים בעגה המקצועית של חוקרי הספרות בשם "דמויות שטוחות": סטאטיות ומעוטות תכונות. ובכל זאת, אם יש ספר שיכול להמחיש כי המונח "דמות שטוחה" הוא מונח תיאורי (דסקרפטיבי) ולא מונח מעריך (נורמטיבי), וכי "דמות שטוחה" עשויה להיות דמות משכנעת עד שנדמה לפעמים כי אינה עשויה ממילים מודפסות על גבי נייר אלא יש לה חיים ממשיים, "גבעת הארנבים" של לאוסון הוא הספר הזה.

סיפורי ארנבים לבני-הנעורים ולעבוגרים

בקבוצה זאת יש, כפי שכבר הקדמתי ואמרת בפתחה, ספר אחד בלבד - אבל איזה ספר! זה הוא ספרו של ריצ'רד אדמס "גבעת ווטרשיפ" (1984) שנדפס במקורו באנגלית בשנת 1972 ומאז תורגם לשפות רבות ונעשה כמעט מייד לקלאסיקה. מייד עם הופעת הספר נמצאו רבים שראו בו אליגוריה של החברה האנושית, על המאבק של הדמוקרטיה מול הטוטאליטאריות. מעין מסה פוליטית במסווה של סיפור בידיוני, נוסח "חוות החיות" של ג'ורג'י אורוול. אבל, כמו ספרי מופת אחרים, "גבעת ווטרשיפ" הוא סיפור מרובד ורב-שכבות, מן הרובד

של סיפור ההרפתקאות הסוחר, שבאופן בלתי נמנע לו נענה הקורא תחילה, ועד לרובד של ההגות החברתית-פוליטית. ובעיקר, כפי שטוענת רינה ליטוין המתרגמת הנפלאה של הספר לעברית, הקורא בספר לא רק לומד לאהוב ולחרוד לגורלם של הארנבונים, לדבר ולקלל בארנבית, אלא אף מוצא את עצמו חושב ומרחרח את דרכו בעולם בגובה פניו של ארנבון (ליטוין, 1984: הקדמה למהדורה עברית).

לסיים

כפי שהבטחתי, זאת לא הייתה הרצאה אקדמית אלא הערות, מעין ביבליוגרפיה ממויינת ומוערת, שנרשמו על ידי מי שאוהב ספרי ילדים (ובמקרה אחד לפחות, כזכור, גם שונא של ספר ילדים מסויים...) ומי שאוהב חיות בעצמו. ולא פחות חשוב: ספרים אלה פונים לכל מי שאוהב בני אדם - כי הארנבים שבספרים אלה הם בעצם, בני אדם כמונו ממש....

עראי מקום למאמרים

דר, יעל (2002). עוד סיפור אחד ודי: מדריך שימושי לבחירת ספרים מומלצים לילדים עד גיל חמש. תל-אביב: מפה.
דר, יעל (2003). ולנו, המבוגרים, לא נותר אלא ללוות את זה ולהשתאות. הארץ ספרים, 8 בינואר, עמ' 14.
ליטוין, רינה (1984). הקדמה למהדורה העברית. בתוך: אדמס, ריצ'רד. גבעת ווטרשיפ (תרגום: רינה ליטוין). תל-אביב: זמורה, ביתן.
סמיט, שהם (2003). למה אמא לא אוהבת את פליקס? (ושאר העולם כן). הארץ ספרים, 8 במארס, עמ' 10.
רון, משה (1995). נקודת התצפית של הארנב. תאוריה וביקורת, 6 עמ' 177-185.

סיפורי ארנבים: ביבליוגרפיה נבחרת

1. אדמס, ריצ'רד (1984). גבעת ווטרשיפ (תרגום: רינה ליטוין). תל-אביב: זמורה, ביתן.
2. איני, לאה (1994). מר ארנב מחפש עבודה (איורים: ליאת צח-גרבר). תל-אביב: עם עובד.
3. גרוסמן, דויד (1996). איתמר פוגש ארנב (איורים: אורה איל). תל-אביב: עם עובד.
4. גרין, דרור (תש"ד). התזמורת של הארנב (איורים: רוני אורן). מודן. (איורים: רוני אורן). מודן.
5. ג'רס, אניטה (2001). בוני ארנבונים. כנרת.
6. דורפמן, אריאל (2004). מרד הארנבים (איורים: כריס רידל; תרגום: תמר נויגרטרן). תל-אביב: ספרית מעריב.
7. הריס, יואל צ'נדלר (1983). הדוד רמוס: 40 סיפורים מן המטעים הנושנים (איורים: פרוסט, ברד וצ'רץ'; תרגום: אוריאל אופק). תל-אביב: זמורה, ביתן (מרגנית).
8. וייז בראון, מרגרט (1998). ארנבון בורח מהבית (איורים: קלמנט הרד; תרגום: אירית

- ארב). תל-אביב: הד ארצי/שבא.
9. ויזו בראון, מרגרט (2002). **לילה טוב ירח** (איורים: קלמנט הרד; תרגום: יהודה מלצר). מודן.
 10. ויזו בראון, מרגרט (2004). **העולם שלי** (איורים: קלמנט הרד; תרגום: שמעון ריקלין-בנעט). בן-שמן: מודן.
 11. זולוטוב, שרלוט (1996). **מר ארנב והמתנה הנהדרת** (איורים: מוריס סנדק; תרגום: מירה מאיר). ספרית פועלים.
 12. חנכטן, חידו ון (2001). **נוני ארנבוני** (תרגום: סמדר שיר). יבנה.
 13. חנכטן, חידו ון (2001). **נוני וריקי** (תרגום: סמדר שיר). יבנה.
 14. טבנקין, משה (1985). **אורי והארנבת** (איורים: דני קרמן). הקיבוץ המאוחד (גורים).
 15. כהן-אסיף, שלומית (1988). **הארנב ממושי** (איורים: אמי רובינגר). הקיבוץ המאוחד.
 16. לאוק, לאורה (1995). **לילה בא** (איורים: אורה איתן; תרגום: דוד גרוסמן). שבא.
 17. לומיס, קריסטין (2003). **קאובוי דני** (נוסח עברי וציורים: אורה איתן). מעריב/שבא.
 18. לוטון, רוברט (1978). **גבעת הארנבים** (איורים: מאת המתבר; תרגום: בינה אופק). תל-אביב: זמורה, ביתן, מודן (מרגנית).
 19. לנגן, אנט וקונסטנצה דרופ (2000). **מכתבים מפליקס: על ארנב קטן שהקיף את העולם** (תרגום: אירית מילר). ירושלים ותל-אביב: שוקן.
 20. מקברטני, סם (1995). **תנחש כמה אני אוהב אותך** (איורים: אניטה ג'ראס; תרגום: איתן בן-נתן). שבא.
 21. סטיוארט, פול (2000). **טיפ-טפה של חורף** (איורים: כריס רידל; תרגום: אירית ארב). הד ארצי/שבא.
 22. סטיוארט, פול (2000). **מתנות יום ההולדת** (איורים: כריס רידל; תרגום: אירית ארב). הד ארצי/שבא.
 23. סטיוארט, פול (2001). **המשאלה של הארנב** (איורים: כריס רידל; תרגום: אירית ארב). הד ארצי/שבא.
 24. סלטן, פליקס (תש"ז). **ט"ו ארנבות** (איורים: י. שטרן; תרגום: י. פישמן). ירושלים: קרית ספר.
 25. סלע, מיכל (חש"ד). **ליואב הארנב נגמרו הנשיקות**. קוראים.
 26. פוטר, ביאטריס (1998). **פיטר ארנבון** (תרגום: אברהם יבין). תל-אביב: עם עובד.
 27. קופר, הלן (2002). **איפה נבי שלי?** (תרגום: סמדר שיר). יבנה.
 28. שינברג, טובה (1977). **ברכבת יושבת ארנבת** (איורים: אורה איל). הקיבוץ המאוחד.
 29. שנהב, חיה (1995). **מיץ פטל** (איורים: תמרה ריקמן). תל-אביב: עם עובד.
 30. שריד, איריס (תש"ד). **ארנבון נבון** (מסדרת "החברים של טליה"). הוצאה עצמית.